

Б-У

К-82

СТЕПАН КРИЖАНІВСЬКИЙ

ПІД

ЗОРЯМИ

РАДЯНСЬКИМИ

(С)

РАДЯНСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК.

СТЕПАН КРИЖАНІВСЬКИЙ

**ПІД
ЗОРЯМИ
РАДЯНСЬКИМИ
ПОЕЗІЇ**

„РАДЯНСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК“

1950 ~ КИЇВ

НА ВИСОКІЙ ХВИЛІ

elibr.nlu.org.ua

То не пуста і нездійснена мрія —
Хвиля висока її підіймає.

Буду дерзати, вгору злітати,
Буду шукати нові небокраї,
Буду змагатись, перемагати, —
Хвиля висока мене підіймає!

elibr.nlu.org.ua

КИЇВ

*XVI з'їздові комуністичної партії
(більшовиків) України присвячую*

На твої неосяжні простори
Задивляюся я з висоти.
Ти встаєш, молодий і бадьорий,
Повний сил у сяганні мети.

Од ранкових димків кучерявий,
Підпоясаний пасом лісів,
Зустрічаєш ти ранок яскравий
У своїй вічносвіжій красі.

У твоїй нестаріючій вроді
Вічна юність джерелами б'є,
В молодому своєму народі
Ти черпаєш натхнення своє.

І не прахом минулого віє
Із твоїх берегів-крутогір,
І не святощі древні Софії
Наш милують закоханий зір.

Ні, в величному розмаху планів
Ти являєш новітній свій зміст.

З узбережжя на острів Труханів
Перевисне повітряний міст.

Будем влітку гулять в гідропарку,
Поринати в прудкій течії.
Як дбайливі землі господарки
Парк садили дівчата мої.

І Хрещатик підвівся в уяві,
Починаючи наново вік.
Перспективи його величаві
Прокладає народ-будівник.

Ринуть люди невпинним потоком,
Бистроплишним таким, як Дніпро.
Прозираючи мисленним оком,
Бачу я під тобою метро.

А за містом, де колії стрічні,
Де сплетіння шляхів і волінь,
Гуркотять поїзди електричні
Водоспадом на Фастов, Ірпінь...

Залізниці стрункі магістралі,
Зеленаві стрічки лісосмуг,
Все, що прагне в майбутнього далі,
Зустрічаєш ти, Київ, як друг.

Газ для тебе струмить у Дашаві,
Із Одеси біжить магістраль,
Ланкові на Ірпінській заплаві
Дивні килими вислали в даль...

Ті скарби, що лежали од віку,
Ти знаходиш на самому дні,
Ти немов той сіяч, що без ліку
Сіє в степ золотисті огні.

Простягаєш ти руки над світом
У вінку із присілків та сел,
Молодь тягнеш неначе магнітом
До науки осяйних осель...

Свіжо дихає ранок зимовий,
Підіймається день-чародій,
Для дерзання, труда і любові
Розгортаючи крила надій.

Де ж та сила, що значить дорогу,
Що напрямок походу дає?
Так, ця сила розумна і строга,
Що керує й спрямовує, — е!

Скільки літ — в ясноту і в негоду —
Ми за нею в майбутнє йдемо.
Мислю, совістю, честю народу
Ми ту силу велику звемо.

Чи імення її не вгадати?
Всюду з нею ми, всюди вона —
Більшовицька то партія-мати,
Життєдайна, могутня, міцна.

Мовим — партія, знаємо — розум,
Що втілюється в народі, в добі,
Бачить ціль, відвертає погрози,
Шлях показує нам в боротьбі.

Мовим партія — совість. Від роду
Інших прагнень у неї нема,
Тільки щастя і доля народу,
Комунізму дорога пряма...

Мовим — партія, звем її честю
За її героїчні діла.
Батьківщину до сонця піднести
Хто б так зміг, як вона піднесла?

Мовим партія — б'ють над землею
Нею знайдені джерела.
Я щасливий, що сили тієї
Я частинка, крупинка мала.

Але всі ми — велика основа,
Що вершину трима на собі.
Бачу добре обличчя Хрущова
Тут, на київським древнім горбі.

А ще вище підводжу я очі, —
Там, де сила і правда моя,
Бачу Леніна постать пророчу,
Чую Сталіна рідне ім'я.

Іхне вчення я втілюю в дію,
І, сповняючи їх заповіт,
Я щоденно в труді молодію
І дивлюся радіючи в світ!

ВЖЕ МІЙ СИН ВСТУПАЄ В КОМСОМОЛ...

Вже мій син вступає в комсомол. —
Все іде вперед у вічнім русі,
Молодість моя скінчилась, друзі,
Раз іде вже син у комсомол.

В комсомолі зріс я. Скільки літ
Йшов я під його ясним знаменом!
Все, що у житті було знаменним,
Зріло в ньому — скільки славних літ!

Все життя, усі події — з ним,
Всі надії, помисли крилаті,
Що у батьківській родились хаті,
В дійсність перетворювались ним.

Культпоходи, збори, вечори,
Перші вірші і любов безкраю.
І пісні, і дружбу — пам'ятаю
В комсомольські пізні вечори.

Пролетіли роки, повні вщерть.
Народилися сини на славу,
На фронтах за них, за нашу справу,
За Вітчизну ми ішли на смерть.

Вже тепер їм час у комсомол.
Ми ж змужніли, за поріг ступили.
В партії нові черпаєм сили,
Як і ти черпаєш, комсомолі

Але в серці гомін не втихає,
Цвіт не засиха в тобі розквітлий,
Світ наш не притьмарюється світлий,
Комсомольська юність не вщухає.

Вже вступає син у комсомол, —
Не спиняється життя безкрає,
Адже він — повік не одцвітає —
Вічно-юний, рідний комсомолі

ФРОНТОВИМ ДРУЗЯМ

Хто пройшов бої і пожарища,
Той повік не забуде, ні,
Фронтowego свого товариша,
Що зріднився з ним у огні.

Ми зітерли краплини поту
Із утомлених боєм лиць.
Попрощалися й за роботу
За роботу свою взялись, —

Хто на шахті, хто на заводі,
Хто у місті, хто на селі,
Але скрізь — з народом, в народі,
На своїй золотій землі.

Розійшлися круті дороги,
Розійшлися у всі кінці.
Та щорічно в День перемоги
На повірку виходять бійці.

І солдатську згадавши звичку,
Єсть — говорять всі, хто живий,

Всі воюем за п'ятирічку,
Всі на лінії бойовій!

Всі йдемо по світлій дорозі
В світ розкритої далини
І вклоняємось Перемозі,
Як її творці і сини!..

1946

elibr.nlu.org.ua

ІВАН

У мого друга народився
Перший, бажаний, жаданий син.
Друг співав, сміявся, веселився,
Мов одержав нагороду він
За війну, за рани, за неспокій,
За юнацькі мрії, за клижки,
За шахтарські босоногі роки,
Вугілля вагончики важкі.
Він згадав усі знаменні дати,
Всі славетні ймення пригадав,
Всі хотів відразу сину дати,
Всіх увічнить в синові бажав.
Але враз окреслилось в уяві
Ймення просте й скромне, без доган:
Назвемо ми сина, в добрій славі,
Стародавнім іменем — Івані
Що ж, мій друже, думка не погана,
Чим ім'я усіх останніх гірш?
Гордістю за нашого Івана
Хочу я наповнити цей вірш.
Нас на фронті фриц дражнив Іваном,
Та даремно насміхався враг:
Нащ Іван із прапором багряним

Підійнявсь в Берліні на рейхстаг.
Виніс він в окопах досить муки,
У огні термітнім не згорів,
Це був хлопець доброї науки,
З дужої сім'ї богатирів.
Так чому ж не вславити солдата
Іменем, що гідне всяких шан?
Так чому ж нам сина не назвати
Добрим руським іменем — Іван?

1948

ГЕЛЕНДЖИК

Івану Карабутенку

Твого листа таємна сила
Мене понесла в Геленджик,
Де нас бомбили і не вбили,
Де жить під бомбами я звик.

Тепер він у південній млості
Лежить під сонцем осяйним,
І я лечу до тебе в гості,
І знову зустрічаюсь з ним.

І щось мені снується любе,
Як промінь сонця поміж хмар,
І згадуєш не смерті згубу,
А бухту, море й Сонцедар.

Романтику важких походів,
Нічні десанти й шторми злі,
І героїчний подвиг-подив —
Сидіння на Малій Землі.

Тепер Мала Земля — велика.
І щедрим сонці, не в імлі,

Цемеська бухта синя й 'гнха
Лежить підковою вдалі.

Давно прогнали звідси німців,
Та що було — в душі навік.
Поглянь — у мирній тоні димці
Наш незабутній Геленджик!

eliv.nlu.org.ua

ЗУСТРІЧ

Марії Педенко

Рудоволоса дівчина
По вулиці іде.
Таке веснянкувате,
Наївне й молоде.
І раптом зупиняє
Її старий солдат.
Полундра! Чи не ви це,
Товариш лейтенант?
Невже оце ви й досі
Таке мале маля?
А знала ж комсомолку
Уся Мала Земля.
Чи ви мене згадали
Через літа і даль?
Це ж ви бійцям читали
«Як гартувалась сталь».
А що ж тепер ви робите? —
Цікавиться солдат,
— Куди у наступ ходите,
Товариш лейтенант?

— А ось — іду в атаку,
Штурмую, рвусь вперед...
Рукою показала
На університет.
А як же ваші справи?
Й відказує солдат:
— Приїхав на нараду
З колгоспу депутат.
Як і колись, в Станичці,
Я не останнім був:
Там мав Червону Зірку.
Тут — Золоту здобув.
І тисне руку радо,
Згадавши про десант,
Колишньому солдату,
Колишній лейтенант.
Чомусь вологі очі
Туманяться в імлі.
Відстояли велику
Ми землю на Малій...
І теплі зорі сипляться
На них рясним дощем.
Солдату каже дівчина:
«Ми стрінемося ще!..»

МАТЕРИНСЬКА ВІРА

*Пам'яті поета
Миколи Шпака*

Уже не ждуть його. Поволі
Скорилися велінню долі.
Все рідше він приходить в сні,
Лиш мати сина жде з війни.

Уже літа пробігли строем,
Та не забув його народ,
Він став прославленим героєм,
А це ж найвища з нагород!

Вітчизні вірність, сила духа
Увічнили його ім'я.
Вона ж про смерть не хоче й слухать.
Бо віра в матері своя:

Нехай на мармурі й папері
Він буде славний, бойовий,
А раптом... Ось одхилить двері
І скаже: «Мамо, я живий!».

«Живий, як бачите, не вбитий,
Здолавши злигодні і час.

Розкидавши могильні плити,
Я повертаюся до вас».

Нехай для друзів і знайомих
Відомо, що надій нема.
Надії голос невідомий
Шепоче їй — чекай сама!

Чекай, покіль жива, на сина,
Не міг він вмерти, ні, не міг...
І б'ється в вікна хуртовина,
І чути як скрипить поріг...

І кожен звук її бентежить, --
До шибки чуйно припада,
Бо серце жде і очі стежать,
Бо хоч пролинули года,

І хоч не прийде він ніколи
І не озветься з далини,
А мати жде свого Миколи,
А мати сина жде з війни.

ПОВЕРНЕННЯ

Поїзд мина кілометри без ліку,
Гори й долини, поля і луки.
Поспішає солдат у Сосику
Після довгих років розлуки.
Скільки проїхав він дальніх станцій,
Німецьких, польських, своїх діждавсь,
Топтався в тамбурах ніч, а вранці
Снігом на полустанках вмивався.
Стоячи спав у вузьких проходах,
А прокидався — наспівував пісню
Ту, що придумав в дальніх походах
Про дім, про Кубань свою славнозвісну.
Дівчатам репатрійованим всю дорогу
Розповідав про свою Сосику:
Які там землі багаті й розлогі,
Які там зорі ясні од віку.
Які там трави густі у лузі,
Які сади рясні та чудові,
Які прекрасні у нього друзі,
Які дівчата красиві й здорові.
Станиці які в цвіту красувались
Під сонцем гарячим, під неба наметом,
Такою вона йому уявлялась

Земля, що тече молоком і медом.
І вже уявлялося все до деталі —
Як мати вибіжить зустрічати,
Як братіки будуть торкати медалі,
І гості заходять до хати.
Він буде розказувати три дні поспіль,
Про трудні бої, про загірні походи,
А потім, розглянеться у колгоспі
І руки самі забажають роботи...

Які він бачив простори великі,
Які сходяв дороги безкраї,
Але до своєї малої Сосики
Сонце Вітчизни його повертає!

1946

ХВАЛА ЖИТТЮ!

Летять у далеч роки.
Як вітер вихровий.
Позаду шлях широкий,
А я ще молодий.

Іду в робочій лаві
І вже тому радий,
Що я, на зло кістлявій,
Ще й досі молодий!

Мов колоски на полі,
Сини зросли, як-стій,
Вони вже в комсомолі,
А я ще молодий.

Щодень — значніші справи,
І час диктує — дій!
В країні зросту й слави
Працюй і молодій!

Вітчизно! Ти найкраще
Джерело всіх надій.
Хвала життю, бо я ще
Для тебе молодий!

1947

Я СТО ЛІТ ПРОЖИВУ...

Я сто літ проживу. Та бажається більше прожити.
Півстоліття — за мною, а там позростають сини.
І продовжиться рід, наче з зерна кущистого жита,
Не безплідно прожите лишиться життя по мені...

Я сто літ проживу. Є в цій вірі несхибна основа:
Медом соти сповняються, зріють добірні слова.
Я працюю, я вірю у міць більшовицького слова
І цією надією віра в безсмертя жива.

Я сто літ проживу. По країні розійдуться учні,
Що я сів в їх серці палку до Вітчизни любов.
Зерна з неї зростуть, урожаї підіймуться тучні,
І мій внесок незримий плодами обернеться знов.

Я сто літ проживу. Добре діло не буде забуте,
Як і ми не забули науки своїх вчителів,
В благородні чуття, в благородні характери куте,
Буде жить наше слово, як жити б з нас кожен волів.

Я сто літ проживу. Маю в праці своїй насолоду.
Ще й сади посаджу, серед степу, де вітер снує.
Чуеш, друже мій, сила — в безсмертній потузі народу,
В тому корені вічнім — безсмертя твоє і моє!

1948

МОЄМУ СИНОВІ

Я про тебе, мій хлопчику, мріяв колись у безсоння,
Я тебе малював у юнацькій уяві моїй
І придумав ім'я тобі ніжне і лагідне — Льоня,
І прийшов ти на світ, ненаглядний, улюблений мій.

Десять років минуло, відлинуло в путь безупинну,
З того дня, коли мати уперше промовила — «син!»
Тож рости і міцній, мій смуглявий, замріяний сину,
Набирайся ума, набирайся здоров'я і сил.

Ти правдивим зростаєш. Я за правду моєї країни
Словом зброї боровся і ворога бив на фронтах.
Наша правда безсмертна окрилює душу людини,
А я хочу, щоб в мене окрилений вилетів птах.

Чесним, хлопчику, будь у труді, у навчанні, у дружбі,
Чесність наша признака і гордість і сила свята.
Чесно дід твій прожив, чесним я у народі на службі.
Чесним будь і правдивим, дитино моя золота!

Труд найбільше шануй. Всі пороки з безділля і ліні,
Все на світі дається трудом, із труда і в труді.

Все, що я залишу тобі — труду невидні краплини.
Ти умож їх служінням великій і світлій меті.

Дбай завжди про майбутнє. Бо шлях у майбутнє
проложить

Тільки ясність мети, а мета — комунізму зоря.
Наполегливість, воля — усе на путі переможе —
і гірські перевали, і хащі, й глибокі моря.

Вік народ свій люби. Знай, народ — то велична основа.
Що тримає вершину. Народ — наче соки землі,
Що живить нашу працю і силу пісенного слова...
То — могутня ріка, що несе на собі кораблі.

Є два імені в світі — у них, як у світлім кристалі,
Все найкраще відбилось, із чим ми йдемо до мети.
Пам'ятай їх завжди — то вожді наші Ленін і Сталін,
Вчись, мій сину коханий, щоб був на них схожий і ти!

МОСКВА

Як серце світу невгомоне,
Ти і одвічна і нова.
Недаром погляди мільйонні
До тебе звернуті, Москва.

Недаром люд трудящий світу
Тебе згадавши, — ожива.
Недаром світ війни і гніту
Тебе ненавидить, Москва.

Туди, де ленінські ідеї,
Де воля Сталіна жива,
Немов до матері своєї
Народи тягнуться — Москва!

У дні війни звелась високо
Столиці слава бойова.
Твої сини в боях жорстоких
Тебе відстояли, Москва!

І зараз в дні труда і свята,
В час всенародний торжества,
Міцну й надійну руку брата
Народам подає Москва.

Москва, Москва, столице світу,
Безсмертна зірко світова,
Слова любові і привіту
Од серця шлем тобі, Москва!

elibr.nlu.org.ua

Я нічого не хочу для себе,
Але й те, що я маю, вір, —
Я віддам, щоб під нашим небом
Панували спокій і мир.
Щоб цвіли, як сади, дівчата,
Щоб цвіли, як дівчата, сади,
Щоб гулялись весілля в свята,
Щоби плідні були труди.
Щоб родились здорові діти,
Щоб по школах гули школярі,
І щоб гості з усього світу
Край наш бачили у добрі.
Все це просто і в нашій силі —
Сіять працю і щастя жать,
Хочу тільки, щоб в цьому ділі
Нам ніхто не міг заважати.
І про це ми чесно й відкрито
Проголошуем на весь світ,
Хай почують — Черчілль, і Тіто,
І мішок грошовий — Уолл-стріт!
Я нічого більш не бажаю
Тільки бачити той пожар,
Що у ньому згорить до краю
Воєн, крові володар — долар!

ТОБІ

I

Щодня, щомиті, щохвилини,
Все труд і путь, широка путь,
Все прагнення мети невинне,
Бажання — більше досягнуть.

Не хочу сну і супокою,
Хай буде біг і плин, і лет,
І захват життєвого бою,
І вічне прагнення вперед.

І сил на подвиг прибуває,
Як спогад серце звеселя,
Що зір твій теплий і ласкавий
За мною стежить віддаля.

І я тоді разом з тобою
Будую у майбутнє міст,
І прагну бою й неспокою
І в цьому бачу вищий зміст

Життя, яке тече в напрузі,
Що мов гірський потік біжить,

Життя, де праця, пісня, друзі,
Де кличе все творить і жить!

Не хочу спочиву й спокою,
А хочу діяти й рости.
І сил удвое, як зі мною,
Хоч в думці поруч мене — ти!

II

Я не забув твого листа.
Яка у ньому теплота
І щирість, що явила ти,
Чуття такої чистоти,
Як звук на золотій струні.
Я не забув його, о, ні!

Тобі я й слова не сказав.
Бо що я відповісти мав
На те заховане чуття,
Що все віддай без вороття
За нього в щасті і в журбі
І мало буде, далебі!

А що я міг тобі віддати?
Які утіхи обіцяти?
Не ті часи, не ті літа,
І пізно вже сказати «це та».
Вже я на повороті літ,
А ти лише стрічаєш світ.

Тому прости рядки сумні,
Лишись як зірка в дальні,

А я здолав чуття згасить
І крихти щастя не просить,
А тільки стежить віддаля,
Де вид твій землю звеселя!

III

Сніг пада білий, чистий,
Як пух в повітрі має
І настрій урочистий
На мене навіває.
І я б хотів немало —
Щоб, як сніги нечулі,
Біленьким покривалом
Закрить літа минулі.
І все почать спочатку —
І в radoщах кохання,
Ходити через кладку
На наші зустрічання.
Хотів би бути сильним,
Зорю здійняти з неба
І кроком семимильним
Попрямувать до тебе.
Промовить знов одвічні
Слова любові й віри
І прагнення величні
Тобі віддять без міри.
Створити мудрі книги,
Знайти скарби підземні,
Заглянуть в людську душу,
В чуття її таємні.

Для тебе хочу бути
Чарівним, чистим, чесним,
Любов твою здобути
Напруженням чудесним.

IV

У веснянім місті розмаєнім
Цвіту біла пороша.
Приїзди у Київ. У травні
Місто дуже хороше.
По дніпрових схилах бродитимем.
Як малі, побравшись за руки.
Незначні слова говоритимем.
Після років розлуки.
І мов зовсім і не бувало їх
Громоносних тих років,
І немов з війни небувалої
Я ступив до тебе п'ять кроків.
Але в них навіки заховані —
Віра й вірність, туга й терпіння.
Я б хотів, щоб слова заковані
З них зросли, як з насіння.
Бо нічого, нічого не втрачено.
Моя подруго давня.
Приїзди! Нашу зустріч призначено
Під каштанами травня!

РОЗДУМИ

НАРОД

Ті фабрики, що трубами димлять.
Ті пшениці, що визріли на лані,
Ті кораблі в безмежнім океані,
Ті поїзди, що по степах гримлять;

Будівлі, знесені в шаленім урагані,
Що знову повні і живі стоять,
Ті парки і сади, куди гулять
Йдуть юнки й юнаки, закохані й кохані:

Все, в чому ворог убивав життя,
Де полишав руїни та сміття,
Ти окропив живлющою водою,

Ти знову збудував, підняв, зростив,
Вдихнув життя й на повний хід пустив.
Творцю-народе, велетню й герою!

ЛЮБОВ

Що є святіше між людських основ,
Поважніше й цінніше для життя,
Ніж материнська ласка і любов,
Ніж мати любляча своє дитя?

Це ти, Вітчизно рідна, ти злиття
Чуттів найкращих і сердець і мов.
В красі дібров, у величі будов, --
Ти джерело найвищого чуття!

У незліченних подвигах бійців,
У незчисленних витворах творців,
Живуть чуття найвищі для людини.

Іх кожен в серці ніби скарб несе,
Іх береже і цінить — над усе,
Бо ті чуття — любов до Батьківщини.

ЩАСТЯ

Людина створена для щастя так, як птиця
Для льоту створена. В минулому житті
Багато перепон стояло на путі
До верховин, що щастя в них таїться.

І ось прийшли два велетні-провидці.
Вказали шлях, дали ім'я меті
І люди роботящі та прості
Пішли за волю і за щастя битися.

І щастя осягнули в боротьбі,
І обрії відкрились голубі
Для нашого великого народу.

І сяють нам, як сонце з небозводу.
Два імені на звільненій землі, —
Два велетні, два щастя ковалі.

ВІТЧИЗНА

В труді, в боях проживши стільки літ,
Як ти зросла, змогутніла, змужніла,
Як широко ти розпростерла крила,
В який далекий рушила політ.

Об тебе як об скелю, об грані
Орда ворожа голову розбила,
А ти все, що задумала, — зробила,
І з подивом зорить на тебе світ.

Твоє уявлення про щастя — боротьба.
Твій ідеал майбутнього — доба
Комуністична та нова людина.

Ти тридцять літ ідеш по цій путі,
І відкриваєш далі золоті,
Моя могутня й сонячна країна!

ТРУД

Труд є початок всього. Саме він,
Що був прокляттям людства трудового,
Став радістю і щастям дня нового,
Здійсненням мрій і втіленням волінь.

Наш труд історії надав розгін —
Вугілля, хліб, будівлі і дороги,
Це все труда великі перемоги,
Яких не знищать війни, час і тлін.

Бо в нашому розкутому труді
Розквітли людства сили молоді,
Відбились мрії творчі, невгомні.

Бо труд у нас — господар, а не гість.
Недаром «хто не робить, той не їсть»
Записано у нашому Законі!

НАШІ ЗОРІ

СКАРБ

Скарб лежав без руху сотні літ,
Спущений у глибину боліт.
Він лежав і гинув задарма, —
Всі гадали — скарбів тут нема.
Та знайшли його більшовики,
Воду одвели в бистринь ріки,
На заплаву вийшли копачі,
Краяли плугами орачі,
Де сховало сонце міць живу
У свою підземну кладову.

Видобули скарби звідтіля, —
Висушили, кинули в поля —
На безплідні землі піскові.
Добре потрудились ланкові!
А на осінь вийшли — красота!
Новий скарб у полі пророста...

Тут картоплі клубні мідяні,
Бронзові одливки морквяні,
Помідорів золотий багрець,
Мов різьбив вигадливий митець
Гречки візерунчате стебло,
І капусти коване срібло.

А кругом, співаючи пісні,
Знову молодь корчувала пні,
Краяла болото по шматку,
Засівала скарби на піску.

Ні, це не легенди голубі!
Скарби ці здобуті в боротьбі.
У болоті, в нашій вірі в те,
Що цвіток на камені зросте,
Що із торфу проростуть дива,
Іх догляне пильно ланкова,
Бо дорожча золота й срібла
Спільна праця землю обновля.

На заплаві, в тихім Ірпені,
Одшукали скарби ми на дні.

1948

ОЙ, ХМЕЛЮ МІЙ, ХМЕЛЮ...

«Ой, хмелю мій, хмелю» — віддавна співала,
«Чому не розвинувся, хмелю» — питала
Одна комсомолка в житомирськiм полі
І хміль той гляділа й ростила поволі.
Поволі... помалу... На третю аж весну
Рослина давала цвітіння чудесне.
А дівчина мріяла вийти між люди,
І хмелем своїм похвалитися всюди.
«Ой, хмелю, чому мушу ждати три роки,
Чому ти не можеш прискорити строки,
І чим підживити і що тобі дати.
Щоб цвіт я могла в перше літо зібрати?»
І що ж! І добилася втіхи від хмелю!
Стелила для хмелю м'якеньку постелю,
І високо вився той хміль по тичині,
І дав урожай в перше літо дівчині.
Дівчина — артилі, а звідти — державі...
Тепер ходить дівчина в шані та славі.
До неї учений іде по науку,
Іде наречений по серце і руку...
І хмелем бродило колгоспне весілля.
Осипали хмелем її новосілля,
І пісня про хмеля — стара та бувала —
Тепер по-новому у нас забуяла!

1948

ЛАНКОВА

Тихо в залі. Слуха чуйно
Вся майстрів землі нарада,
Що говорить із трибуни
Знатна ланкова Заглада.

Рік тому, у цьому залі,
В незабутню мить чудову,
Двадцять дать центнерів льону
Поклялась вона Хрущову.

Надійшла весна. Вся ланка
Льон леліяла, плекала,
І ділянку від світанку
До смеркання доглядала.

Льон піднявся. Сині квіти
Видко з ниви льонової,
Аж пісні — надії діти —
Рвуться з вуст у ланковї.

Але тут дощі та зливи
Напосілися раптово,
Не цвітуть, а мокнуть ниви.
Як його додержать слово?

Ось і жнива. Пильно, чисто,
Льон збирали золотистий,
Був він чистий, волокнистий,
Та не дуже врожаїстий...

І немов не радість, кара
Урожай той був бригаді —
Лиш одинадцять з гектара
Пощастило взять Загладі.

Так, одинадцять — не мало,
Де були такі врожаї?
Але ж дев'ять нехватало,
То ж і радості немає...

Сонце лле проміння зливу,
Свіжий вітер повіває,
Ланка знову оре ниву.
Знову льоном засіває.

Льон росте і стигне вдруге.
Це не сон, яв'я правда.
Ой, подруженьки, подруги,
Домоглись ми нині дива...

Де це чувано на світі,
Ще земля того не знала,
Льону щоб в одному літі
Два врожаї видавала!

Чуйно слухає нарада
Про нечуване, незнане,
Як додержала Заглада
Слово, урядові дане.

Як велику перемогу
Здобула колгоспна праця,
Як відкрила ланка змогу
Ще центнерів дасть дванадцять.

Дванадцять три всього центнери!
Слухайте, радянські люди,
Ми лиш перші піонери,
Ще не те в майбутнім буде...

Щедру дань візьмуть володарі,
Розбудивши землю сонну,
Як оці жінки господарі
В голубому морі льону.

Вийшли першими в змаганні ми.
Каже з гордістю Загида.

Громом оплесків, вітаннями
Вибухає вся нарада.

1949

ХЛОПЧИК

Тільки сонце промінням
Вдарить в шиби знадвору.
Кругловидий хлопчина
В школу йде через гору.
Різко роси холодні
Кроплять хлопчику ноги.
Та до школи сьогодні
Він біжить без тривоги.
Мрії, думи юрбою
В хлопця родяться дивні.
А навколо — стіною
Пшениці колективні.
І забилося швидко
Серце хлопчика чуле,
Пригадалася, видко,
Книжка та про минуле.
Про мужицьку недолю
Повідали рядочки,
Як родилося в полі
Тільки три колосочки.
Перший — пану й цареві,
Другий — в церкву, попові,
Третій був — лихвареві —
Згусток поту і крові.

А четвертий, що доля
Мужикові судила,
Того колоса в полі
Вже земля не родила.
Як про колос четвертий
Трудівник пригадає,
Туга й сум на обличчя
Наче хмара спадає...
Це прокляте минуле
Вже навіки пропало.
Люди колос здобули,
Щоб усім вистачало!
Написав до Лисенка
Він прохання одверте,
Щоб зерно хоч одненьке
Той прислав у конверті.
Він зростить його дома,
Вийде в поле безкрає.
Хто тепер агронома
В хлопці тим не пізнає?
Вже гілляста пшениця
Ціле поле колосить.
Буде тут шахтареві
І ливарнику досить.
Буде в тім колоскові.
Що зростив він на славу,
На маленьку родину,
Й на велику державу.
Тільки сонце промінням
Синь осяє прозору,
В світлу школу хлопчина
Поспіша через гору.

1949

ЗДІЙСНЕНА МРІЯ

Знали ми, що цей час настане:
Набере країна снаги,
Будуть краять поле весняне
Електричні плуги.
Все, що мріяли ми,
збулося,
Ми діждали тієї пори,
Як пішли на полях,
над Россю,
Електричні трактори.
Рівно крається чорна смуга,
І новий являючи хист,
Обганяє в змаганні друга
На машині новій тракторист.
Запрягли енергію річки,
Запряжем енергію хмар,
Свіжу мрію для п'ятирічки
Вже плекає народ-володар:
Землю
електротрактор зоре,
А згори,
над пшеничним кущем,
Ще незнані чудо-мотори.

Живодайним сипнуть дощем...
Все здобудемо в творчій праці.
Здійсним ленінський ми девіз:
«Радянська влада
 плюс електрифікація.
Це — комунізм!»

elibr.nlu.org.ua

НАШІ ЗОРІ

I

Не злічити зір на небі
Над півкулями двома.
Але нам до них потреби,
Справи пильної — нема.
В ночі темні і прозорі
Хай там блимають малі —
Нас цікавлять більші зорі,
Ті, що сяють на землі.

II

Завели в Донбасі здавна
Добрий звичай шахтарі, —
Якщо виконали плани —
Світять зірку на копрі,
І горить вона червоно —
Людам звістку подає,
Що над план здобуто тонни,
Що країні вугіль є!
Не один, не другий спалах
Над копрами заяснів,

Все густіш в донецьких далях
Сходить золотий засів.
Мов зусиллями титанів
Землю вихоплено з тьми,
Бо реальність наших планів —
Наша воля, ми самі!
У змаганні, у кипінні,
Шахтарів лунає крок.
Більше вугілля країні,
Більш над шахтами зірок!

III

Вийдеш в степ — стоїть заграва
В темній ночі, в далині.
Наче крила зліва й справа,
Підіймаються огні.
Розвидняється, як вранці,
Світло нищить тьму сліпу.
То зірки електростанцій
Загорілись у степу.
Запізнілий подорожній
Вже не зіб'ється ніяк,
Знайде шлях у полі кожний. —
Села сяють, як маяк.
Але зір тих не доволі
Для великих наших справ.
Треба все колгоспне поле
Всіять полум'ям заграв.
Наші люди невгомонні
Повні планів і дерзань —
Треба в кожному районі
Свій створити Дніпрельстан!

Щоб злилися в світлім морі
Зорі й зірочки ясні,
Щоб засяяли в просторі
В сотню сонць нові огні.
Здійснить Ленінову мрію
Надійшов жаданий строк.
Перетворим мрію в дію —
Більше станцій, більш зірок!

IV

Є у нашому районі
Комсомолка-ланкова.
За труди її невтомні
Зірка груди осява.
Золоті у неї руки
І для неї — все зруки.
За веліннями науки
Так ростила буряки,
Що її рекорди добрі
Всім відомі не спроста.
І прикрашує наш обрій
Її Зірка золота.
На колгоспному просторі.
У змаганні трудовім,
Не окремі ясні зорі
Хай освітлюють наш дім.
Забуяла вже як треба
Наша сила молода,
Щоб усе колгоспне небо
Всіять зорями труда.
Щоб високі урожаї
Нам давала вся земля.

Щоб дівчата виїжджали
За зірками до Кремля.
Героїнями зростають
Нові тисячі жінок.
Хай ясніше зорі сяють, —
Більше праці — більш зірок!

V

Під радянською зорею
Україна розцвіла,
Землі всі свої під нею
Поєднала й повела
Весь народ в часи майбутні.
І горять тепер ясні
Зорі Кремлю п'ятикутні
На державнім знамені,
На копрах, заводах, селах,
В Закарпатті молодім.
Хай вінки огнів веселих
Озоряють кожен дім!
Хай огні електростанцій
Так палають в далині,
Щоб до німців, до іспанців
Досягали ті огні.
Хай летять все далі й далі
Над кордони і моря,
Вже на всесвіт засіяла
Батьківщина, як зоря,
І дослідним стала полем
Для трудящих всіх країв.
Комунізм життя і долю
Простим людям озорив.

І вони в нужді і горі
На Москву рівняють крок.
То ж світить ясніше, зорі, —
Більше світла, більш зірок!

1949

elibr.nlu.org.ua

КАРПАТИ

ЛЕГЕНДА

У давні часи лихоліття
Напасники вдерлись між гір
І бачать — чи день, чи століття,
Між буків лежить богатир.

Сторожі навколо немає,
Обличчя затінене сном.
Лиш хмарка його прикриває
Своїм сніжнобілим крилом.

Накинулись вмить ненажери.
Скували його в кайдани,
В глибоку і вогку печеру
Закинули бранця вони.

І варту круг нього вчинили,
Тенета сплели до пуття,
І довгі віки пролетіли
Над велетнем у небуття...

Був скарбами повний по вінця
Чужинцями скорений край
І велетню зайти-чужинці
Грозили — скорись і віддай!

Та люди ховались у звори,
У землю запали скарби,
І праліси вічні, і гори
Співали пісні боротьби.

Бо вірили люди, що волю
Не можна приборкати навек,
Хоч кривді, нужді і сваволі
Століттями значився лік.

Лиш віра терпіння кувала,
Лиш пісня жила й під замком,
Та гори цей край прикривали
Своїм сніжнобілим крилом.

Аж ось із загірною краю
Другий богатир приступив.
Він варту чужинську розкраяв,
Він грати зламав і побив.

І впала сторожа треклята,
І велетень пута порвав,
І рідного вгледівши брата,
Міцну йому руку подав.

І опліч пішли в полонинах,
На сямво одної мети,
Два велетні, два двоєдиних
По крові й по мові — брати!

І люди радіють робочі,
І співи летять звідусіль,
І надра розкрились охоче —

Тут нафта
і вугіль,
і сіль.

Тут знайдемо срібло і золото,
Під трактором зникне межа,
Дорожча ж від срібла і злота
Народу безсмертна душа!

eliv.nlu.org.ua

ГУЦУЛЬЩИНА

Де в синє небо, як титани,
Уперлися шпилі Карпат,
Гуцулам волю довгождану
Приніс зі Сходу старший брат.

І стали рівними гуцули
Поміж народами всіма,
Себе людьми вони відчули,
Навіки позбулись ярма.

Охоту маєш — йди в долину,
Берись, трудись біля землі,
А хочеш — йди на верховину,
Там також зорі розцвіли.

Бери сокиру дроворуба,
Чи молоток робітника,
Повсюду праця, а не згуба,
Повсюду доля не гірка.

Скорились простори і далі нам —
Летить у Київ вчитись син.
І вдячна співанка про Сталіна
Зліта орлям до верховин.

БУКОВИНА

Здрастуй, цвіт-Буковино,
Моя рідна країно,
Я тебе щохвилинно
Навкруги пізнаю.
Як змінилась ти втішно,
Як прикрасилась пишно,
Славлю вільну, розкішну
Батьківщину мою.

Ізперше я тебе звірив,
Як шляхи твої зміряв,
Як ішли ми у вирі
У визвольний похід.
Ми вернули для миру
Землю квітну, не сіру,
І вітав мене щиро
Твій трудящий нарід.

То було пишне свято:
Брат обнявся із братом.
Впали пута і грати
І відкрились здаля --
Твої сині Карпати.

Твої землі багаті,
Ось тобі без відплати —
Ліс і луки, й поля.

Вже тепер ти не панська —
Українська, радянська,
І стара Кобилянська
Привітала мене.
І на вільнім просторі
Враз повищали гори,
Стали далі прозорі —
З Кремлю сонце ясне!

Бачив я тебе вдруге
Після гніту й наруги,
Як фашисти-катюги
Потоптали твій цвіт.
Танки рвались до Пруту,
Бились воїни люто
І несли твоїм людям
Сталінградський привіт.

Там були твої хлопці —
Верховинці й низовці,
В сорок третьому році
Висихала сльоза...
Крив твоя вирувала,
Сила йшла небувала,
Щоб ти знов розцвітала,
Буковинська краса.

Втрете я тебе бачив,
Як шляхи твої значив,

Як тебе вже іначив
План великих робіт.
На полях твоїх поспіль
Виростали колгоспи,
В праці, в творенні, в зрості
Ти здіймалась в зеніт.

Ти цвітеш, Буковино,
Ти ростеш щохвилинно,
Маєш силу орлину
У сяганні до мет.
Маєш хліба доволі,
Винограду в приполі,
Світлі голови в школі,
Свій університет!

Ти діждалася свята,
Обняла тебе мати,
Менша дочка завзята
У великій сім'ї.
Буковино-каліно,
Більшовицька країно,
Рідний Сталін незмінно
Чує співи твої!

1949

БРАТОВІ

Я літаю, їжджу та крокую
Потойбік карпатських верховин.
Я навколо рідну мову чую
Між узгір зелених та долин.
Прошуміли, одшуміли грози,
Одійшла у небуття війна
І дорідні виноградні лози
Уродили повний ківш вина.
Я його по краплі випиваю,
Та в його прозорості ясній
Інший присмак раптом відчуваю —
Ледь солоний, ледь гіркий напій.
Кров ввібрали лози, як вологу,
Сонце в лози витягло її...
Пам'ять павших, давших перемогу
Ожива в возз'єднаній сім'ї.
Так багато сонця в Закарпатті,
І така безхмарна синява,
Бо прийшли із Волги й Дону браття.
Аж до Тісси — сила бойова.
Ось чому на дні моєї чаші
Є друга, незмірна глибина.
За безсмертні перемоги наші
Я в краю загірнім п'ю до дна!

1946

ТІССА

Благословляю вас, о, води
Солодких українських рікі
Як я з боями вас проходив —
Запам'яталося повік.

Та й як забудеш синь дніпрову,
І переправу на Дніпрі,
І форсування ніч грозову,
І свист снарядів угорі...

А ти в рожевому тумані
Була за тридев'ять земель,
Ти наче мрії голуб'яні
В'юнилась серед гір і скель.

Та ось кордопи роздалися
І в закарпатському краю
Я наяву побачив, Тіссо,
Твою бурхливу течію.

Біжиш ти, сповнена по вінця,
І стрімкістю милуєш зір,
Мов святний черес верховинця
Підпоясавши чресла гір.

Я з струменю твого напився
І не забуду вже повік
Тебе, бурхлива, рідна Тіссо,
Сестрице українських рік!

ВСЕ, ЩО БАЧИВ...

Все, що бачив тут — я взяв до серця
І сховав у потайнім кутку:
Ізмарагдові гірські озера,
Гори в білосніжнім сповитку.

Приберіг легенд химерні хащі,
Співанок барвисту течію.

Та одно не зміг узять — найкраще —
Незабутню усмішку твою!..

КОЛОМЦЬКИ

I

Ой, Теробля, люба мамко,
Ой, Теробелечко,
Перекинь рукав до Ріки, —
Зовсім недалечко!

Через води-переброди
Плинуть в села зміни,
Як дві річки, дві сестрички
Завертять турбіни.

Буде райдуга-веселка
З тебе воду брати,
Буде світло в наших селах
Райдугою грати!

1946

II

Вже на річці, на Тероблі
Поставлено греблі,
Уже в ночі,
Прямо в очі
Світло б'є з Тероблі.

Придивляється д'багаття
Темна верховина.
Бачте, браття,
В Закарпатті
Не смеркає днина.

Ой, порадуйся подруга,
Йде година друга:
Серед поля,
Серед луга,
Слід електроплуга!

Одягають пишні шати
Гори й доли, брате.
Ясну стрічку
В ліс і річку
Заплели Карпати!

1948

ПІСНЯ

Похилився явір на яблонию.
Чом ти зажурилась, мила доню?
Чи за тим суцвіттям, що зів'яло,
Чи за теплим літом, що пропало?
Не за тим суцвіттям, що зів'яло,
Не за теплим літом, що пропало,
Болить моє серце за моїм шугаєм,
Що дала хустечку з білим краєм.
Як червоне військо йшло зі сходу,
Я тоді в потоці брала воду,
Аж один русявий нагодився,
Попросив напиться й задивився.
А поки напився із відерця,
Полонив зненацька моє серце
Та й поніс на захід із собою:
«Почекай, дівчино, мене з бою»,
Прилітай же, пташко, раннім літом,
Повідай, де милий ходить світом,
Чи він на Україні, чи він за Дунаєм,
Чи віддасть хустечку з білим краєм?

ВЧИТЕЛЬКА

Я б хотів про тебе, Василю,
Людям говорити щохвилино,
Начеб я коханням пломенів.
Але ні! Даремна часу трата,
Бо любов на мову не багата,
Бо любов не потребує слів.

Іхали дівчата за Карпати
В темні села дітвору навчати,
Нести світочі нового дня.
Щоби там, як сіячі у полі,
У малі голівки світлочолі
Сіяти рясне зерно знання.

День у школі, вечір в комсомолі.
І слова натхненні, а не кволі
Молодь слухає з дівочих уст.
Не журися за дочкою мати,
Що її здалека виглядати,
Що вона поїхала за Хуст.

Дійде, дійде вісточка додому,
Як, не боячись ні бур, ні грому.

Ти поїхала в далекий світ.
Як несла ти в села закарпатські
Наше слово, наші мислі братські,
Як долала темряви опліт.

Василино! Ти у першій лаві,
В непомітній та почесній справі,
Ти — боєць за душі цих людей.
Їм віками засліпляли очі,
Ти ж несеш до них слова пророчі
Ленінських і сталінських ідей!

Це велике щастя. А до нього
Додаси ти і свого, малого —
Сядеш з нареченим за столом.
Мати дочку вгледить у віночку,
Підуть верховниці у таночку,
Наречена вдарить їм чолом.

Хочу я, щоб знала вся країна,
Як в селі далекім Василина
Сад посадовила до пуття,
Як над нашим молодим народом
Він зав'яжеться багатим плодом
Золотого дерева життя!

ТИ БУВ УЛЮБЛЕНЦЕМ...

Пам'яті А. О. Жданова

Ти був улюбленцем радянського народу,
Всі якості його ти втілював в собі, —
Талант і мудрість, мужність в час негоди,
Терпіння, віру, стійкість в боротьбі.

Тебе любили ми. Ти голосом трибуна
В майбутнє сонячне указував нам шлях.
І розум партії, кипіння мислі юне,
Завжди, як полум'я, жило в твоїх словах.

Мистецтву слова, звуків і наукам
Ти нові обрії розкрив і тим воздвиг
Ти пам'ятник такий, який сиnam і внукам
Живою дією встає з творінь і книг.

Твое ім'я було для нас дороговказом
Як свій народ любить і партію свою,
І образ твій ясний із нами буде разом
В науці, в творчості, в роботі і в бою.

Прощай, великий муж, прощай, зоря яскрава,
В сузір'ї славному вождів-більшовиків,
В краю радянському — тобі довічна слава,
У серці нашому ти нині й вічно жив!

1948

ЯНКА КУПАЛА

I

До губ жалійку ти приклав колись
І співи білоруські залунали,
А потім звуки гуслів і цимбали
В твою дзвінку мелодію впделись.

І все гучніші співи полились,
Все більше голосів в собі еднали,
І дивною симфонією стали,
Що линула і линула у вись.

Отак, вітчизни відданий гусляр,
Розширив ти свій поетичний дар
З жалійки до могутнього хорала.

І зараз, в розквіті комуністичних літ
Ми несемо із гордістю у світ
Твоє ім'я, твої пісні, Купала!

II

Купала! Шум борів і шелест жита,
І ріки у повільній течії,
І добрі люди, і пісні твої, —
Це книга Білорусії розкрита.

У дні неволі і в щасливі літа
Натхненним словом славив ти її,
Те слово в наші степові краї
Прийшло, як символ дружби і привіту.

І перше слово — в ті далекі дні,
Й останнє слово — ти сказав для неї.
Ти будеш жить, покіль твої пісні
Лунатимуть над рідною землею.

І образ твій малюється мені,
Як образ Білорусії твоєї!

*Мінськ
Червень 1947*

ПІСНЯ ПРО ЩОРСА

Виступають наші лави
Визволять радянський край.
Пісне Щорсової слави,
Аж під хмари залунай.

Щорс веде, веде до бою,
Проти німців та панків,
Полк богунців за собою,
Таращанців-воєнків.

Указав йому дорогу
Мудрий Ленін із Кремля,
Сталін кличе на підмогу,
Україну визволять...

Піднялася Україна,
Б'ються Щорсові війська,
Гине враг, як чорна піна,
Пан Петлюра утіка.

Линь же, пісне сонцебризна,
Од землі до ясних зор,
Як боровся за Вітчизну
Командир хоробрий Щорс!

СВІТОЧУ ЛЮДСТВА, ЛЮБИМОМУ СТАЛІНУ

(З СУЛЕЙМАНА СТАЛЬСЬКОГО)

Був Ленін першим, хто нас вів,
Хто вражі гнізда впрах розмів,
На землю хто орлом злетів,
Горою став за бідних.

Робітників він об'єднав,
Царя-злодюгу геть прогнав,
Вмиравши, справу завіщав
Тобі, великий Сталін!

Основу Ленін заложив,
А ти будівлю завершив,
Щасливо кожен в ній зажив,
В новій будівлі, Сталін!

Залізним ломом гори зла
Тобою зрушені дотла,
Над Батьківщиною зійшла
Зоря всесвітня — Сталін!

Несеш ти Леніна завіт,
Ясніє він на цілий світ.

Рятуєш люд од чорних бід,
На всесвіт сяєш, Сталін!

Лунає клич усюди твій,
Більшовиків веде він в бій,
Ти вщент руйнуєш світ старий
Вождь переможний — Сталін!

Ти на містку, біля руля,
Тобою повна вся земля,
І правду Сулейман мовля:
Творець ти щастя, Сталін!

elibr.nlu.org.ua

ЖИТТЯ СТВОРИВШИ МОЛОДЕ...

(З СУЛЕЙМАНА СТАЛЬСЬКОГО)

Життя створивши молоде,
Могутніх партія веде,
За нею весь народ іде.
Його ти прапор,
Сталін.

Для всіх трудящих, на весь світ,
Працюєш ти з юнацьких літ,
Прямуєш їх в життя без бід,
Де тільки радість,
Сталін.

За роком рік — ідуть літа,
Ти показав нам де мета,
Бо дальня видна висота
Тобі, вершина,
Сталін.

Ти вражу силу вщент розбив,
Ти нас перемагати навчив,
Ти нам чудесний ключ вручив
Життя нового,
Сталін.

Відомий всьому світу ти,
Славетних діянь майстер ти.
Бо знаєш думи бідноти,
Тебе я славлю,
Сталін!

eliv.nlu.org.ua

ВІТЧИЗНІ

(З ОЛЕКСАНДРА ТВАРДОВСЬКОГО)

Під силу подвиг твій — тобі одній.
Коли ти в Жовтні до життя повсталася.
Сама себе створила ти в борні,
Радянською і вільною назвала.

Свободу вирвавши у ворогів,
Свою ти владу й волю утвердила,
І вже на подвиг піднялась другий.
Що також був одній тобі під силу.

І подвиг той — Великий Перелам,
Що межі зніс, переорав, одвічні,
Історія рівня Жовтневим дням,
Як дві епохи, рівні і величні.

І подвиг третій — з ними нарівні —
Встає довершений народом в згоді,
То перемога в праведній війні
На Заході твоєму і на Сході.

Твій ратний подвиг — мов завершив він
Тих перших двох великих честь і славу.

У славі предків він узяв розгін,
В собі її еднаючи по праву.

Весь труд цих літ — як викінчений дім,
Як простори твої безкраї й вільні.
Не називаючи, в серця візьмим
Два імені, що з іменем твоїм,
З твоїми подвигами — неподільні!

ДЕНЬ

(З ПАВЛА БЕЗПОЩАДНОГО)

Хороший день, прозорий день,
Кругом голубизна.
Цвіте бузок, співа ясень,
Землею йде весна.
Куди не кинь — сівба в полях,
І зелень, і квітки,
Шахтарські виселки в огнях
Як в морі маяки...
Сюди, сюди, — вітальними
Гудки басами звуть.
Зійшлись поля з копальнями
І дружно в ряд ідуть.
І в жайворонка золотом
Полився співу плин,
І небо все поколото
Кружальцями хмарин.
І сонце п'є росу із квіт,
А вітер п'є з води...
Шахтар виходить в юний світ
Щасливий, молодий...
Земля моя, весна моя,
Я в груди ваші б'ю.

За вас боровся я в боях,
Вам пісню віддаю.
Нехай вона пливе, пливе,
В небесну синь, до хмар.
Нехай розкаже як живе
В своїм краю шахтарі

elibr.nlu.org.ua

ДЕНЬ МІЙ

(З ПЯТРУСЯ БРОВКИ)

День мій, ти в опівдні.
І в просторах розбуджених
Скільки ще перейти
На роду мені суджено!

Де спинюсь, перейду
Я від світла до темені?
Ні, ніколи й ніхто
Не розкаже про те мені.

Може відало те
Добре серце матусине,
Знали, може, лани
Та бори Білорусіі?

Що ж поробиш — лани
Вже не раз переорані,
А мовчазні бори
Ніби кимсь заговорені...

Мабуть тайну мою
Десь там добре приховано.

Що ж, я скільки пройду,
Як в роду найменовано.

Я прошу у дібров,
Хоч не гоже приховувать.
Літ, що в горі пройшли,
У життя не враховувать.

Коли б можна було
З чудодійства весняного
Стати знов юнаком,
Та почати все заново!

Щоб була моя путь
Ніби скатертю вислана,
Мало ж бачив я, жив,
Не багато й написано.

Є чимало в нас міст,
А ще більше здіймається.
І у кожному пожить
Хоч по року бажається.

Слухать довго в полях
Вітровію пісні мені,
Сотню раз попливти
По Березі й по Німані.

І самому пізнать
Світ дорогами різними,
Хоч би раз попливти
Океанами грізними.

І в пригодах важких
Не зігнуся я, вистою,
І додому вернусь
В тінь садів шумнолистую.

Слухать шум верховіть
Під погідною проси́нню.
А опісля й доспіть
Ніби яблуко осінню.

Згоден впасти тоді,
З однією умовою,
Щоб, як зерно, зрости
Весняною обновою!

eliv.nlu.org.ua

ХОЧУ Я ВОДИ...

(З ГЕОРГІЯ ЛЕОНІДЗЕ)

Хочу я води, которою
Сонце в травні умивається.
Йде весна ходою скорою,
Мов кохана усміхається.

Чую, звуки пісні нової
Грає вітер пролітаючий,
Чую краплі я дощової
Тихий гомін, незмовкаючий.

Чую, як гуде над квітами
Бджілка днини полудневої,
Гомонить весні привітами
Листя гілки яблуневої.

Квітнуть мрії в голові моїй,
Як сади в цвіту леліючи.
Оком сонця бачу світ новий,
Обійду його, радіючи.

Бо душа, весною впоена,
Марить щастям, поцілунками,
І, як луг квітками сповнена,
Вся вона життя дарунками...

ФРОНТ НА МІУСІ

(Розділи з поеми)

РІК 1941

В тяжку годину, у недобрий час,
Уперше ми побачили Донбас.
Був жовтень. Сорок перший. Горизонт
Горів багрово. Наближався фронт.
Находила коричнева чума,
Змертвіння духом дихала зима,
Червоні зорі згасли на копрах,
Гудки замовкнули на рудниках,
І весь Донбас, занурений у тьму,
Мовчав тривожно. В тишину німу
Врізався свист, немов війни закон, —
То бомби падали на терикон.
Там, де шахтар трудився, ріс і жив,
Фашист проклятий лапу положив,
Дітей, родину, що шахтар любив.
Задумав ворог обернуть в рабів,
Задумав знищить рідні городи,
Які шахтар перетворив в сади,
В пустелі села прагнув обернуть,
І проводи, як жили, перетнуть,
Щоб на світанку голосні, дзвінкі,
Не звали в шахти і в цехи гудки...
І всюди, де проходила орда

Лишалася земля в крові руда,
Лишалась пустка, зойки та плачі.
І порожньо, як після саранчі.
Голодний пес вилазив з-під воріт,
Куркуль свій розперізував живіт...
Наш дім і труд загарбав лютий звір.
Щоб пити кров народну, як упир.

А ще недавно щедра ця земля
Давала вугіль і майстрів вугля,
Йшов звідси ешелон за ешелоном.
Заводи сяли огнищем червоним,
Червоні зорі сяли над копрами,
І завтра сподівались лиш добра ми.
І хлопець молодий — простий шахтар —
Любив цю землю, як прекрасний дар.
Про степ донецький затягав пісні,
І цілував дівчину навесні,
І знав, що він господар, а не гість,
В краю, де ріс і зріс на повний зріст.

ФЕДОРОК

Ти хочеш знати хто боронив тебе,
Хто нам відстояв небо голубе,
Безмежні далі, плин Дінця-ріки,
Відстояв хто у битві Ровеньки,
І Красний Луч, і Ворошиловград,
Хто з-під Ростова німців гнав назад?
Це трапилося біля Ровеньок.
Він — молоденький хлопець Федорок,
Один у полі вів нерівний бій,
Де дихав смертю лютий огневій.

На безіменному горбі — окоп,
І там боєць промовив німцям — стоп!
На нього йшли роями ряд у ряд,
Він безперестану свій автомат
В них розряджав, стрічаючи орду,
Упершись в землю рідну і тверду.
Навколо ранені лежать бійці,
Він сам та вірний автомат в руці.
Кінчилися патрони. Він зібрав
В убитих диски й знову, знов стріляв
Один за десять в непогодь, сльоту,
На горбику малому, на посту,
Забувши скільки часу у добі
І вистояв в нерівній боротьбі.
Хвала тобі і слава, Федорок!
Ти захистив один лише горбок.
Одну траншею, чи один окоп,
Де ворога зустрів огнем у лоб,
Кургани, не позначені на карті,
Що може Вердена цілого варті,
Що, зімкнуті у лінію єдину,
Складають всю велику Батьківщину.

ХУСЕН АНДРУХАЄВ

Лежать Донбасу мирні, вільні гони.
Курять, як сопки, чорні терикони...
Між териконів, по степу, в ярах,
Де пролягав війни кривавий шлях.
Стоять могили, без імен і дати.
Я нагадаю, хто оті солдати,
Щоб не згубились їхні імена...
Один по одним в згадці вирина

Приходько, Кіпіані і Спартак,
Гнилицька Ніна, Андрухаєв... Так,
Немало їх, цих дорогих імен
Синів усіх народів і племен
В степу донецьким голову зложили.
Щоб ми тепер жили і не тужили,
Щоб вгору йшли в змаганні трудовім.
Хай подвиг їхній воскресає в нім!

В степу донецьким сірий день згасав,
А бій кипів і грім гармат гайсав,
І вили міни, й били автомати
І горстка наших до кінця тримати
Намірилася сопку, чи курган.
Спускався присмерк і наліг туман,
А німці бачать — опір притухає,
Бо там один лишився Андрухаєв —
Відважний хлопець, мужній політрук.
Останні дві гранати взяв до рук,
Оглянувся: — хто — мертвий, хто — конає.
А з сірого туману виринає
Навала німців. Крик: — «Здавайся, русі!»
Ось мить, Хусене, ти не боягуз,
В цій миті все злилося воедино,
Любов, чуття єдиної родини,
І зненависть, і гнів, і шал борні,
Здаватися? Відповідає — ні,
Співець і син гірської Адигеї,
Здіймаючись над рідною землею.
І з вуст його слова, як кулі, рвуться.
«Не візьмеш, враже! Руські не здаються!»
Піднесені тремтять у злості руки,
А німці вже біжать до політрука...

Тоді Хусея метнув ураз гранати
Все в клоччя, вщент, у попіл — не пізнати!
Ні німців, ні Хусена вже немає,
Грім вибуху над шахтами лунає.
Упав герой, звершивши подвиг мсти
І вкрив собою вугільні пласти!

Скінчився бій. В півтемряві кімнат
У штабі роблять зведення утрат,
В донесення заносить комісар
Скупі слова про подвиг. Але жар
Коротких слів у вічність досягає.
Встає із мертвих Хусен Андрухаєв
І в Адигею йде, де звістка ця
Приносить сум, бо юного співця
Утратили горяни. Звістка летом
Летить в Москву. Був політрук поетом.
А став героєм. Увійшов в безсмертя,
Його ім'я, у пам'яті нестерте,
Вр'ізається в віки, як світло в тьму.
Поставим вічний пам'ятник йому —
За дружбу нашу вічну і нетлінну.
За те, що він стояв за Україну,
І в перші дні, затьмарені в диму,
Затримавши напасників юрму,
Клав камінь у підмурок перемоги.
За те, що він на огненні дороги
Як камінь ліг, спинивши вражий біг,
На перехресті фронтівих довіг.
Тому про нього слава не втихає —
Живий навіки Хусен Андрухаєв!

КРАСНИЙ ЛУЧ

Я добре знав в часи боїв і туч
Твоє лице військове, Красний Луч,
Як фронт спинивсь на Міусі, коли
Під методичним обстрілом жили
Солдати, господарки й шахтарі,
А діти гралися «в війну» в дворі.
О, то була чудна й незвична гра:
На пустирях збиралась дівтора,
Ділилась на два табори оружні,
У справжні вирви залягали дружно
І ждучи обстрілу із-за ріки,
В атаку готувались малюки...
Із-за Штергресу свист. Летить. Ура!
В атаку кидалася дівтора...
Під обстрілом в черзі стояли мами,
І методично рвались над домами
Снаряди й міни. Так жили, зжилися.
Не день, не два, не місяць. Цілих вісім.
А біля Міусу сторожка тишина.
Окопний побут. Земляна війна.
Наш снайпер Бриксін, славний наш Максим,
Потроху німців з максима косив,
А ніччю рвалась тиша фронтова —
Бомбили їх дівчата на У-2,
Трудармія до земляних споруд
Вкладала тихо титанічний труд.
За фронтом, в шахтах — трудова пора.
Качали люди вугіль на-гора,
І в зиму, в стужу, в заметілі ці,
Держали фронт Провалова бійці.
Держали фронт удень і уночі.
Отаки жили ми в Красному Лучі.

А по той бік шумів прудкий потік.
Чи знаєш ти про біг підземних рік?
Вони течуть у глибині потоком
Лиш часом на поверхню ненароком
З-під гір виходять, як окріп в котлі.
А потім знову губляться в землі.
Підземних течій невідома сила —
Ти краснодонців на собі носила,
І в темну ніч світив огонь новий,
І в бій зі злом виходив Кошовий.
А там Матьокін Сава, там Скоблов,
І Краснодон з Калинівкою йшов
Одним шляхом — до шурфів, до вибою,
Донбас шумів підземною рікою,
Бо ненависть до німців, помста, гнів,
Загартували серце юнаків
І боротьба життю давала зміст,
І весь Донбас вставав, як комуніст!

САВА МАТЬОКІН

Над Кальміусом шахта є стара,
Там причаїлась смерть біля копра.
Сюди вела дорога смерті з міста,
З пекельної фантазії фашиста —
Могила патріотів тут була.
Людей шпурляли в глибину ствола,
Машини йшли сюди, як катафалки,
А люди з жахом визирали з балки,
Бо те, що там творив проклятий кат —
Фантазія не в силі змалювать.
Лиш глухо чувся постріл, потім крик
І мертве тіло падало навек

У тьму, у сморід шахтного ствола.
Яка вже тисяча туди лягла?
А офіцер — мастак заплічних справ, —
Спокійно їм в потилицю стріляв.

Сюди, на шахту ворогом жорстоким
На страту був привезений Матьокін.
Він був учителем. В ці чорні дні
Він говорив промови запальні,
І діти слухали, і знав весь клас,
Що німцям не підкориться Донбас.
З мечем хто прийде — згине од меча,
Так згине й ця проклята саранча.
Він був прямий, завзятий. Так. Коли
З вулкану вирветься потік золи
І вибухне огненний стовп за мить —
Хто може цю лавину зупинить?

Він не спиняв. І ось його везуть,
Матьокін знає — це остання путь
Роззявилася шахти чорна паша,
На віки вічні голова пропаща,
А з глибини незносний сморід б'є —
Останнє пристановище твое...
В кутку лежить замучених одежа,
Б'є промінь сонця в вікна, як пожежа...
Він ніби відсахнутися хотів,
А потім раптом розштовхав катів,
Пішов широким кроком до ствола,
Вже револьвера смертна тіль лягла,
Та раптом Сава обернувся різко,
Есесовець стояв на диво близько,
Схопив його за шию. В мить одну

Він скочив з офіцером в глибину...
Ніхто не бачив і ніхто не чув,
Та взнали люди, що фашист загув
До жертв своїх. І дивне диво сталося:
Удвох вони в безодню відправлялись,
Один — у безвість, в забуття, по праву,
Матьокін Сава — на безсмертну славу.

Цвіти, Донбасе, і в цвітінні днів
Не забувай славетних цих синів.
Вітчизна їх на подвиг підняла,
Вітчизна вічну славу їм дала!

1946

ЛІТА МИНУЛІ

Крижанівський

elib.nlu.org.ua

НАРОДЖЕННЯ КОМУНИ

(ФРАГМЕНТИ)

I

Туманний Лондон. Кабінет
Із вікнами, що в парк виходять,
Повітря, мов туманні води,
В кімнаті шарудить папір,
Дистає протяг потемнілі книги.
Тут Маркс господар. Він по кабінету
За звичкою діагоналлю ходить,
П'ять кроків уперед і п'ять назад.
Він гостя жде. Заходить О'Бріен
І Маркс розпочинає з ним розмову
У тоні мудрості і простоти
І звичним кроком міряє кімнату,
Аж фарбу витерли підошви ніг.
Живуть слова і оживають речі
В магичнім колі неповторних речень,
Здається він трощить шкарлупу слів
І звідти зерно істини виймає.
Він знає — що родилось — нездоланне,
Він знає — плідна повстанням земля
В далекій Франції родила бурю

І буря весь охопить континент.
Яка відвага й героїзм у парижан.
Яка самопожертва справі класу,
З-під ярем голоду, під пруськими штиками,
Народ зумів підняти стяг повстань!
О, добре колесо історії вертиться,
Хай виють пси всього старого світу,
Як смолоскип, горить пролетарям — Комуна!
Я жду вістей з Парижа, О'Брієн!..
Ви їдете в Париж? Вітаю вас!
Там Тьер, цей виродок готує сили,
Комуні треба починать війну,
І зразу — в наступ! Тільки не чекати!
Перекажіть же Френкелю й Варлежу,
Що треба зразу рушить на Версаль!

Надходить присмерк і розмові — край.
В каміні золоте жевріння дров
З вмирущим світлом дня
Змагається помалу...
Ви їдете в Париж? Ось лист —
Паризькій секції Інтернаціоналу.

II

Героїчні загони
Виходять з підвалів на мури.
Із паризьких трущоб —
Пекарі, чорнороби, ткачі.
Вісімнадцяте березня —
Похід першої диктатури,
Перші проблиски дня,
Що зачався у нетрях, вночі...

З передмість і завулків,
Як промені на світанку.
Піднялися вони —
Із трущоб, із майстерень, халуп,
Ці знедолені й босі...
Стрясає весь світ лихоманка,
Революція входить
З народом в законний шлюб.
Це вже більше не бунт.
У Парижі не видно буржуїв.
Гримкотять канонади,
Відбиваючи лютість атак.
На висотах Монмартра
Із військом гвардійці воюють,
І на фоні Парижа
Комунізм — не примара, а факт...
І відважний Домбровський
Загони веде за собою,
Тьер зненависті повний
З Версаля кидає війська,
І повстанці Комуни
Стають до останнього бою
З аванпостами ворога,
Й місто в кільці барикад.
А в туманному Лондоні
Переходить до рук О'Брієна
Лист Варлену і Френкелю
І в стихію повстання мас —
Входить лад і система,
Як води у річище певне.
Це знамення часу —
На чолі революції — Маркс!

1933-1935

ІСТОРІЯ АРТІЛІ

I

Падав косий дощ.
І струмки проти сонця
— як стріли.

Він роботу спинив
і отож

Почалося дозвілля в артілі.
Це було у жнива
І артіль була повна й багата.
Починали співать,
Ідучи з скиртування, дівчата.
Вечоріло. Пливли
Білі хмари, як спогади любі.
Комсомольці вечеряли. Йшли
До укритого зеленню клуба.
Знов здіймались пісні...
Адже в клубі стояла окраса —
Фісгармонія, ще від панів...
І за неї сідав Ваня Красов.
Вітер хвилі несе...
Як симфонія урочиста,
Починається пісня пісень.

Куркулі. Заржавілій наган.
Гостра ненависть до диктатури.
І такі от, бідняцькі сини
Не боялись ні тучі, ні грому.
Так мужніли вони
В рік великого перелому.
Це в артилях вершили вони.
Куркулів виганяли із дому.
Комсомолу сини —
В рік великого перелому.
І в куркульській кублі,
Де засіки та скрині та клуні,
Тут артиль підняли, —
Знамено комсомольської юні.
Ваня Красов! Ти грай!
В цих мотивах — ні крапельки жалю.
Сила. Розмах. Розмай.
Перемоги твоєї скрижалі.
Хлопці-наймити, сироти-діти.
Світ є нашим тепер,
Тільки руки та праця за честь.
Хай живе колектив,
Хай міняє історію світу,
Ваня Красов! Ти грай, —
В твоїй музиці крила єсть!

III

Я стою і дивлюся на силу, на щастя, на вроду,
Покоління комуни, яке на очах вироста.
І в цей час відчиняються двері і входить
Каракатенко Ганна — сусідка моя, сирота.
Сирота! Хто не знав скільки сліз в цім
безжалі:

Ганна знає гаразд, вона виросла з його тавром.
Це робить на людей, спати у куркуля на полові.
Силу тратить свою над чужим ненависним добром.
Ганно, давня знайома! Я потискую твою руку.
Де забитість твоя, темнота і сирітські латки?
Ти тепер у артілі і брат твоїй пішов у науку,
Повернулося щастя обличчям до тисяч таких.
Тут розквітла краса твоя, що не розцвівши б зів'яла.
Відмінила тебе комсомольської юні пора.
Ти говориш про те, що робочої сили замало,
Ти господар тепер, член правління і член бюро.
Все гаразд! Ми виходим на камінний ганок,
Лад куркульського хутора в руки дістався кому —
Ферми, майстерні, дитясла,

і скрізь ти господарка, Ганно.

Щастя рук твоїх, щастя класу твого,

і тому

Можем вийти у степ і дивиться на дальні зорі,
Що як зерна достиглі, поволі зсипаються вниз,
Можем вийти у сад, де стоїть дід Михтодь
на дозорі,

Цього саду, який куркулеві належав колись.
Почастує він грушами і повістю про минуле,
Та ми звернем на став, де блукає закоханий спів.
Ось він, світ наш,

виходить з піснями у тисячі вулиць,

У безмежність доріг, у привілля річок і ланів,
Де дівчата і хлопці тепер у жнив'янім полоні,
Де ростуть трудодні, і достигло дорідне зерно,
А у клубі звучить,

без утоми звучить фісгармонія

І ніяк не скінчать комсомольці веселий танок.

Ця артіль, наче вежа — над степовими просторами
З молотарками, фермами, комсомольського
віку людьми

З чотирьох сторін заходить в країну історія,
Знаменита історія, яку ми творили самі!

1933—1934

eliv.nlu.org.ua

ПОХОРОН ПУШКІНА

Столітня ніч. Усе завіяв
Глибокий сніг. Зима, зима...
І миколаївська Росія
Лежала сонна і німа.
Замети замели дороги,
Завії замели сліди,
У чистім полі мчаться дроги
Без ушину, не знаць куди.
Куди спішать? І що за ноша
І хто жене їх в ніч глуху?
І запорошує пороша
Сліди таємні на шляху.
Укрита чорним покривалом,
В рогожі вкутана труна.
І коні мчали, мчали чвалом
Рівниною... І тишина
Кур'єрські трійки зустрічала,
Давав дорогу їм народ
Та з лісу вслід сова кричала,
Як вісник смерті і негод.

Самітня станція поштова,
Смотритель з долею раба.

Якась карета випадкова,
Жандарм та гультяїв юрба.
Такий пейзаж одноманітний...
Кого ж це доля принесла?
В одних санях — панок тендітний,
А в других — смерть нещадна й зла.
Кого хоронять? — Хтось питає...
— Мовчи та прикуси язик.
І пошепки оповідає,
Кругом оглянувшись, ямщик.
«Сердешний, бог його боронить.
Убитий Пушкін, бач, якийсь.
І потайки його хоронять...
І день, і ніч з труною мчись.
Із мертвим наберешся ляку.
До Пскова сказано везти.
Людину, бачте, як собаку
Хоронять, господи прости...»

У цвіті літ сердечний жар
Спирила куля пістолета,
Але облудний, мстивий цар
Злякався й мертвого поста.
І тіло генія в труні
Сховав у дальній стороні.

БАТЬКО НАРОДІВ

(З поеми „В гостях у Руставелі“)

Там, де гори біловерхі обнімає холод лютий,
Там, де за любов до людства Прометей
страждав прикутий,
Де грузини вільнолюбні, переживши давні смути,
Батьківщину вільну й нову бережуть, мов скарб
набутий;

Там, де славляться садами плодоноснії долини,
Виноград і апельсини родять щедро для країни,
Де Кура несе до моря, ревучи, потоки піни,
Сталіна ім'я вславляють у дзвінких піснях грузини.

У долині карталінській, між високими горами,
У шевця родині бідній, в хатці з чорними кутками,
Народився найславніший між грузинськими синами,
Той, що став вождем народів, той, що все життя
із нами.

В старовиннім тихім місті, між суворої природи,
Де Кура й Ліахва бистрі у одно зливають води,
Він зростав незламний духом, із незламної породи,
Мов орел розправив крила, щоб у бій вести народи.

Ніби райдуга-веселка рукавом сягає в море,
А другим найвищим краєм зачіпає дальні гори,
Так і він безкрайнім серцем обійняв вселюдське горе
І пішов на бій за бідних із малого міста Горі.

І його вождем назвали всі народи різномовні,
У незламному союзі, мов брати єдинокровні,
І слова його лунають мудрості ясної повні,
Перед ним дрижать од страху вороги непогамовні.

О, безсмертний Руставелі, час прийшов великим змінам!
Ти, немов зоря далека, світло слав через віки нам,
А тепер, до нас прийшовши, ти порадуйся грузинам,
Геніальний твій нащадок батьком став усім країнам.

«Край цвіте на радість друзям і сліпить ворожі очі».
Перетворюються в дійсність мрії давні та пророчі,
Що господарями світу люди зробляться робочі,
Що огнями Ріонгесу запалають темні ночі.

Де твоя безсмертна пісня — там його безсмертне діло,
І коли тебе шаную, я кажу про нього сміло,
Слави віяння широке путь свою знайти зуміло
І з дванадцятого віку у двадцятий прилетіло.

Я почав про Руставелі і про Сталіна кінчаю,
Землю Грузії прекрасну, як умію, величаю,
Я під сталінським промінням Руставелі зустрічаю
І вшановую піснями по українському звичаю.

ЗДРАСТУЙ, РІДНА МОСКВА

Пройде слава повік віднині
В нашім краї величних побід,
Як три льотчиці, три героїні
Пролетіли на Дальній Схід.

Як вони з Далекого Сходу,
Перемігши тайгу вікову,
У цвітах, тріумфальним походом
Поверталися в рідну Москву.

І несли з найдальших віддалин,
Де вони ширяли крильми,
До Кремля, де наш рідний Сталін,
Те чуття, що ним повні ми.

Це вони, мов сонця потоки,
Імення Сталіна пронесли
Від Москви до Владивостока,
Від Хабаровська до Москви.

Нашу славу підніс крилатий
З Батьківщини ім'ям корабель.
Здрастуй, рідна Москва, наша мати,
Революції цитадель!

Ти прославлена і нездоланна,
Древня ти і завжди нова.
Героїні, герої Хасана,
Всі вітають тебе, Москва.

Комсомольської юності зливи
Їх несуть до вождя і отця.
У єдинім любовнім пориві
Всі думки, і чуття, і серця!

elibr.nlu.org.ua

З чим його могла б зрівнять уява?
З ясным сонцем? Сонце каже — ні!
Тільки вдень палаю я яскраво
У безмежній неба глибині.

Прийде ж ніч, пільмою оповита,
Люди знов чекають сонця схід.
Я освітлюю лише півсвіта,
Вождь завжди освітлює весь світ!

1939

КИЄВУ

Київ мій, вінець моєї долі,
Мов маяк, ти світиш в далині.
У коротких снах солдатських, в полі,
Скільки раз ввижався ти мені.

Обнімались і переплітались
Сни із пережитим наяву.
Щастя те, що в Києві спізналось,
Не забуду я, покіль живу.

На світанку німець бомби кинув.
Новий день війною устає...
І на дві криваві половини
Серце він розколює мое.

Як усі, і я пішов до бою,
І солдатом ставши в тій добі,
Половину серця взяв з собою,
А другу залишив у тобі.

Все минуле, все, чим жив донині,
Однесло, одвіяло до зір.
І мого серця половину
Нівечив, калічив лютий звір.

А з другою — я ходив два роки.
Щастя повороту наближав.
Ой, ви кручі київські, високі,
Ради вас — я все перестраждав...

І діждався! Повно серце б'ється...
Киев мій, кохана стороно!
Два життя, дві половини серця
У тобі єднаються в одно.

Знову радість — клятий ворог гине,
Знову тьму долає ясен-світ,
Знову, знову сонце України
Над тобою зводиться в зеніті!

1943

ГІМН ПЕРЕМОЗІ

Перемога, перемога!
Світла радості дорога,
Люба воїна сестра!
Ми чотири роки ждали, —
Працювали, воювали,
Щоб прийшла твоя пора.

Перемога, перемога!
Проти ворога страшного
Ти взяла такий розгін:
Від Кавказу й Сталінграда,
Від Орла і Ленінграда,
Аж на Відень, на Берлін.

Перемога, перемога!
Путь твоя лежала строга
В ненависний вражий стан.
Крізь негоди і тумани,
Через смерті, через рани,
Через горя океан.

Перемога, перемога!
В день тріумфу бойового

Грянь у двері всіх квартир.
Линь у пісні далі й далі,
Бо промовив батько Сталін
Довгождане слово «мир!»

Перемога, перемога!
Знову нам здобута змога
Мирно жить і вільно жить.
Юним вчитися, кохати,
Матерям синів діждати,
І дружинам не тужить...

Перемога, перемога!
Світла радості дорога,
В ній усіх надій злиття.
В ній кінець рокам чекання,
Щастя скорого стрічання,
Сонце, молодість, життя!

БАЛАДИ ТА БАЙКИ

elibr.nlu.org.ua

БАЛАДА ПРО ГВАРДІЙЦЯ

Між правобережних горбів і курганів
Плацдарм захищаючи, бився Степанів.
Вже мало бійців залишилося з роти
Та стійко держалася мотопіхота.
Щоб жменьку гвардійців змести до останку,
На них насували лавиною танки,
Десятки страховищ і злива огню,
Та серце в солдата міцніш за броню!

І мовив комроти від пилу зчорнілий:
Німецьких атак ми немало відбили
І ще доведеться відбити немало,
Та де ми, гвардійці, в бою відступали?
Згадаймо про бій за Москву на узліссі,
І як там стояли на смерть двадцять вісім.
За ними Москва, а за нами — Дніпро
І звільнені люди, і наше добро.
Немає ж нам змоги й на крок відступать, —
Так будемо ж, друзі, до скону стоять!

І знову насунувся шквал-круговерть,
Повзли сорок танків і сіяли смерть.
І воїни мертвими в битві упали.

Своєї землі — ні вершка не віддали.
Степанів гукнув через сіть телефонів:
— Лишився один і п'ятнадцять патронів.
Прощайте, гвардійці!.. Розмова урвалася,
А слава героя навіки осталася...

Здригалися кручі од гула і тспа,
Броні утюги проповзли край окопа.
Ще билося серце, ще рухались руки,
Враз мови чужої почулися звуки.
Тоді із землі, на шляхах перехресних,
Підвівся Степанів, захисник і месник,
І вдарив в упор на фашистських хортів:
П'ятнадцять патронів — п'ятнадцять катів
Упало на землю, щоб більше не встати,
Він дорого вміє життя продавати!
Живим його взяти зібрались? В одплату
Гвардієць підняв над собою гранату —
І кинув під ноги — не здамся катам!
І з німцями разом загинув і сам...

Про наших героїв правдиві билини
Хай люди узнають, у вічність хай линуть.
Між славних героїв Дніпра, між титанів,
Навіки безсмертний гвардієць Степанів!

1944

БАЛАДА ПРО ДІМ

Йшли бійці Правобережжям,
Серце стукало — спіши!
І прийшов Іван Надежин
В рідний дім, у Комиші.
Притаїлось на узліссі
Це одне з малих сілець.
Тут Іван колись родився,
Дід Іванів і отець.
А прийшла в наш край німота.
Кинув хату, кинув рід,
Та й пішов Іван в піхоту,
Та й почав Іван похід.
На війні два з лишком роки
В мандрах злинуло по тім.
Де б не був, а все, нівроку,
Уявлявся рідний дім.
Снився, снився він солдату
У походах та боях.
Повертає в рідну хату
Кожну весну навіть птах.
А Іванові, достоту,
Шлях трудний додому ліг:
Скільки лито крові й поту,
Скільки сходжено доріг!

Та дарма!
 Все ближче, ближче,
Задніпрянщини лани.
Ось минули Городище.
Видко верби з далини...
Там і дім. І серце б'ється,
Ходить, кляте, ходуном,
І терпець, як нитка, рветься...
І побіг Іван бігом
Он туди, де дім і стріха,
Де прожито скільки літ!
Мати — баба Надежиха,
Жінка, плачучи ізтиха.
Зустрічають край воріт.
А навколо — попіл, згарища,
Всохлі верби та сміття,
А із погребя, з пожарища.
Вигляда його дитя.
Запекла у грудях рана,
Плачуть мати і жона...
Мріяв з вечора до рана
Про цю зустріч — ось вона.
Йди у погріб, не до хати,
Був тут ворог-нелюдим,
То фашист — палій проклятий,
Перевів твій дім на дим.
Вітер грається тополею,
А вона одна стоїть
Над селянською недолею
Пожарищ і лихоліть.

Зупинилася частина
Днів на кілька у сільці.

За Івана, як за сина,
Мовчки думали бійці.
От, забувши сон і втому,
Поспішав Іван додому,
Рани гоїв не дарма,
А прийшов — його нема...
Не одному, не одному
Повертатися додому,
Зустрічати пустирі
На колгоспному дворі...
І кому ця думка щира,
Старшині, чи командиру
Спала першому — не вім:
Збудувать Івану дім!
Сокири пішли тесати,
Завели пилки пісень,
І звели Івану хату
Всім підрозділом — за день...
А яка робота люба!
Знудьгувалася рука...
Швидше, хлопці, ставте зруба
Завтра в похід — хтось гука...
Хата нова, кленова,
Теслярі по чарці п'ють...
Проводжа Івана знову
Вся рідня у дальню путь...

Чом не скінчена балада?
Бо не скінчена війна,
Бо попереду в солдата
Несходима сторона.
Всюди треба людям жити,
Треба сіять, треба жать,

Всюди слід фашистів бити,
Край од ворога звільнять.
Десь пішов солдат за Віслу
Битим шляхом кам'яним.

Ти іще розкажеш, пісне,
Як Іван вернувся в дім!

1944

elibr.nlu.org.ua

НОВА КАЗКА

1

Якийсь чужоземець, в недавню годину,
Задумав відвідати нашу країну.
Він їздив багато, він бачив доволі,
Та в нашій країні не був ще ніколи.
Приїхав. Завод постає перед ним,
Цехи гомонять під промінням ясним,
Там люди працюють і лиха не знають,
Скінчивши роботу до шкіл поспішають,
До клубів, кіно, стадіонів... І от
Питає чужинець: — «А чий це завод?»
Відказує гордо коваль-коваленко,
Що носить завод їхній ім'я Шевченка.

2

Поїхав чужинець по нашій землі,
Задумав побути в колгоспнім селі.
І ось перед ним виростає село
І вечір над ним простягає крило.
Жниварські пісні озиваються зблизька,
Отари овець тупотять з пасовиська,

Гелгочуть над ставом гусей табуни,
Стрибає хлопчак, підкачавши штани,
Корови поважно вертаються з паші...
Питає чужинець в доглядача: «Ваші?»
— Та наші — відказує той і гордиться:
— З колгоспу Шевченка худоба і птиця!

3

Заїхав турист у далеку пустиню, —
Ні травки, ні дерева. Гола країна!
Пісок засипає це місце пuste.
Та що в безглагольній пустині росте?
Над морем Каспійським — оаза принад,
Над морем Каспійським розкинувся сад.
Верба до акації віти схиляє,
В алеях з казахом казашка гуляє,
Тополі шикуються мов на парад...
Він з подивом тайним питає про сад.
І кажуть чужинцеві діти веселі,
Що то сад Шевченка розрісся в пустелі.

4

Він далі простує. Встає перед ним
Величний палац — білокамінний дім.
І сяє із вікон електрики промінь,
І чути з-за вікон притишений гомін,
Висить над дверима великий портрет, —
То — знаний усюди народний поет.
Його лиш чужинець не бачив ніколи...
Це що за будинок?

— Шевченкова школа.

5

Ім'я це він став зустрічати щоденно,
Шевченка в піснях величали натхненно,
Шевченкові села в путі зустрічались,
Шевченкове жито в полях красувалось.
Музеї Шевченка стояли прегарні,
Шевченковим йменням пишались лікарні,
І, навіть, коли він сідав в самольот,
Шевченковим внуком назвався пілот.

6

І ось чужоземець додумався враз
Листа настрочить до шановної «Таймс»,
Що от, мов, панове — ви жертви сблуди.
Радянський Союз я об'їздив усюди
І можу засвідчить — строчив він швиденько:
Тут землі й маєтки належать Шевченку,
Великі заводи — дописував знову —
Належать Калініну і Хрущову.
І «Таймс» поспішає брехню його тиснуть,
Щоб проти країни свободи хоч писнуть,
Тут казці уже наближається край —
Нехай собі тисне і писне нехай!

7

Та добре ми знаємо єдність і згоду
В країні, де землі належать народу,
Великі поети належать народу,
І всьому народ наш — єдиний господар!
І наша країна у світі єдина,
Де мовиться гордо наймення людина,
Тому на фронтах і пише вона —
Великих вождів і співців імена!

1939

ЗОЗУЛЯ

Байка

— Не знаю, нащо ви, сестриці, —
Зозуля каже іншій птиці, —
Гніздечка мостите щорік.
Ви подивіться лиш на мене,
Мій дім — все царство є зелене,
Я діткам загубила лік.

То сяду у гніздо до брата,
То покладу яєчка в свата,
А там дивись
— росте дитя!
І дядько й дядина годують,
А власні дітки голодують,
Аж доки випадуть з гнізда.

То знайду затишок в сестриці,
Такій моторній молодиці
Не важко двох прогодувать.
Вона працює день і ніччю,
А я то сплю собі за піччю,
То вчуся в самоті співать...

Не маю клопоту ніколи,
Роздам своїх дітей у школи,
Нехай виховує народ!
Сама ж прикрашусь — і до птиці,
На танці, співи, вечорниці,
Життя веселе, без турбот.

На жаль, такі сестриці-зозулиці
Трапляються не тільки серед птиці!

1949

КАВУН

(ІЗ СЕРГІЯ МИХАЛКОВА)

Байка

Кавун, що із землі тягнув нещадно соки,
Що більш за всіх лежав і грів на сонці боки,
Дійшовши згодом розмірів таких,
Що інших кавунів дрібних
Із ним було б рівняти гріх, —
Перед співбраттями своїми загордився:
— «Я більший від усіх, який же я на смак?
Про мене скаже всяк: — Оце кавун так-так!»
І доти хвастив він, хвалився,
Поки в хазяйських враз руках не опинився.
А як потрапив він під ніж,
То з нього вийшло користі на гріш:
Велика голова,
А за малу пустіш!
На колір — не червоний, скорше — білий,
На смак — що та трава...

Зміст байки зрозумілий:

Говорить інший красно, без упину,
Фігура поставна, аж пузо випина,
А колупни його, заглянь усередину,
Вона — як в того Кавуна!

БЛОХА І КОВДРА

Байка

На ковдру стрибнула блоха,
Чи на господаря була лиха,
Чи в теплій вовні здумала погрітисья,
Та й почала гайсать,

кусать,

Що ніде від блохи подітсья!
Забачили сусіди ту блоху:
— Скоріш в огонь!

Спалити ковдру!

Спалити в ній блоху недобру,
Прояву знищити лиху.

Лише господар у спокої
Не хвилювавсь од прояви лихої.
Сказав спокійно і розважно:
— Не дуже це персона важна,
Щоб бить на сполох із-за чепухи.
Не варто ковдру нищить з-за блохи,
Ії я в гості не просив,
Тому вчиню простіше нині.
Взяв ковдру, потрусив,
І витрусив блоху к лихій годині.

Ми ось чим байку цю обновим:
Таке було в Болгарії з Петковим.
Блоха країною гайсала,
Людей розлючено кусала,
Сама ж за море поглядала.
І так нахабно, всім на диво,
Діяльність повела лиху,
Що розсудив народ правдіво
І з ковдри витрусив блоху!

1947

ВОВК І ПІДЛИЗА

Байка

Йшов на поживу вовк.
Аж чує недалечко,
Зачувши вовчий дух
Замекала овечка.
Він поспішив на голосок.
І дивиться — підлиза йде
І на шнурку вівцю веде.
Побачивши його, у неспокої,
Звернувся до вівці з тирадою такою:
«Дурна вівця! Що ме, що бе?
Невже не можеш взяти в толк, —
Мене іззісти, чи тебе,
Сам вирішить, вельможний Вовк!»
Вовк важно лапою махнув
І, зволивши на троні сісти,
Почав вівцю зі смаком їсти —
Із'їв і не передихнув —
Голодний, кажуть, дуже був.
«Добряча трапилась їда...»
І на підлизу погляда.
Відчувши погляд цей — знітився
Підлиза наш, засуетився,
На час зникає хтозна де

Й тірольську лань йому веде.
Сприймавши як належну дань,
Смачну запивши шнапсом лань,
Вовк апетит вчуває знову...
Підлиза данську вже веде корову.
Вовк розтерзав. Запив шампанським.
І з виглядом великопанським
Знов на підлизу погляда:
Мовляв, — де чергова їда?
— Не правте дарма теревені...
Що ж, той веде

північного оленя.

Тимчасом в вовка завелись васали:
Гієни, рисі і шакали, —
Він кидав їм кістки із трона,
Як справді поважна персона.
Себе він вільно почував.
(В тім лісі Лев не ночував.)
В цей час, од страху напівмертвий,
Шукав підлиза нові жертви.
Ось відшукав, підносить стиха
Дві торби грецького оріха.
Страшенно розлютився вовк:
— «Невже не візьмеш ти у толк
Такого правила простого,
Що вовк не може без м'ясного?»
І з люті наламавши хмизу,
Вже розірвать хотів підлизу...

До речі тут така примовка:
Колись для мюнхенського вовка
Несли поспішно дар паня,
Та незабаром і вони

Добром і честю поплатились, —
У вовка в пельці опинились,
Аж поки Лев світ врятував від згуби,
У Вовка вирвавши з корінням когті й зуби.

Але, на превеликий жаль,
Лишилися ті,
що мюнхенську сповідують мораль:
Американський вовк
полює недалечко,
Підлиза знов йому на стіл несе овечки...

Мораль у байці цій призначена панам
Шумахерам-підлизам, мокам, бевінам...

ВСІ ШЛЯХИ ВЕДУТЬ ДО КОМУНІЗМУ

Всі шляхи ведуть до комунізму, —
Нездоланна правда в цих словах.
Де не глянеш — колію залізну
Прокладає по землі цей шлях.

Бачу простори на карті світу
Кольору червоного — це ми,
Ленінські здійснивши заповіти,
Першими прийшли до світла з тьми.

А навколо нас — брати-слов'яни,
Братне коло звільнених країн.
Наше сонце — щедре, полум'яне
До Тірани шле снопи промінь.

Тут живуть без нагая, без пана,
Волею звикають дорожити,
А хіба в Італії, в Іспанії,
Прості люди так не хочуть жити?

А за нами — широчінь Китаю,
Війн і битов довговічна путь —
Комуністи землю обновляють,
В комунізм і тут шляхи ведуть.

А ще далі — Індії народи,
З ночі темної, до людських прав,
Маяками правди і свободи
Йдуть шляхом червоним од заграв.

А в країні трударів і трутнів
Чорним неграм хто життя несе?
Що чекати чорному від труменів?
Комунізм йому приносить все!

Білі, жовті, чорні і червоні
Люди різних націй, різних рас,
Погляди звертають мільйонні
До Москви, до Сталіна, до нас.

Хліб і праця, пісня сонцебризна,
Людська гідність — їм вітчизна тут.
Всі шляхи ведуть до комунізму,
Що звільняє людство з горя пут.

Ясно сяє ця мета над віком
В пламені пожеж, у гromі лун.
Щоб китаець звався чоловіком
Все життя боровсь Мао Цзе-дун.

Револуція іде. І скрізь ми
Бачимо її всесвітню путь, —
Всі шляхи ведуть до комунізму.
Всі дороги в комунізм ведуть!

З М І С Т

	Стор.
На високій хвилі	
Хвиля висока мене підіймає...	5
Київ	7
Вже мій син вступає в комсомол .	11
Фронтівим друзям	13
Іван . . .	15
Геленджик	17
Зустріч . . .	19
Материнська віра	21
Повернення .	23
Хвала життю . . .	25
Я сто літ проживу	26
Моєму синові	27
Москва	29
Я нічого не хочу для себе	31
Тобі I	32
II	33
III	34
IV	35
<i>Роздуми:</i>	
Народ	36
Любов	37
Щастя .	38
Вітчизна	39
Труд	40

Наші зорі:

Скарб	41
Ой, хмелю мій, хмелю	43
Ланкова	44
Хлопчик	47
Здійснена мрія	49
Наші зорі	51

Карпати:

Легенда	56
Гуцульщина	59
Буковина	60
Братові	63
Тісса	64
Все, що бачив...	66
Коломійки I	67
II	68
Пісня	69
Вчителька	70

Ти був улюбленцем	72
Янка Купала I	73
II	74
Пісня про Щорса	75
Світочу людства, любимому Сталіну	76
Життя створивши молоде	78
Вітчизні	80
День	82
День мій	84
Хочу я води	87

Фронт на Міусі:

Рік 1941	88
Федорок	89
Хусен Андрухаєв	90
Красний Луч	93
Сава Матьокін	94

Літа минулі

Народження комуні	I	99
	II	100
Історія артілі	I	102
	II	103
	III .	104
Похорон Пушкіна		107
Батько народів		109
Здрастуй, рідна Москва		111
З чим його могла б зрівнять уява		113
Києву		114
Гімн Перемозі		116

Байки та балади

Балада про гвардійця .	121
Балада про дім	123
Нова казка	127
Зозуля	130
Кавун	132
Блоха і Ковдра	133
Вовк і Підлиза	135
Всі шляхи ведуть до комунізму	138

Редактор *А. Малишко*
Художник *Л. Засенко*
Техредактор *А. Голосовкер*

С. Крыжановский. Под звездами советскими. Стихи
(На украинском языке)

БФ00631 Здано на виробництво 12/XII 1949 р. Підписано до друку
1/III 1950 р. 4^{1/2} друк. арк. 4.6 обл.-вид. арк. Н 1 друк арк.
43 600 знаків. Формат паперу 70 X 84^{1/2}. Зам. № 872. Тираж 5000.
Ціна 5 крб.

4 друкарня Військвидав МЗС СРСР, Київ, Цитадель, 10.

